

Central European
Digital Media
Observatory

CEDMO Trends SK - 2. vlna

Očami Ipsosu:

**Vnímanie dezinformačných naratívov na
Slovensku**

Espresso

OBSAH ZPRÁVY

- 1 Základné parametre
 - 1.1 Špecifikácia výskumu
- 2 Vnímanie vystavenia dezinformáciám
- 3 Frekvencia vystavenia a zdroje dezinformácií
- 4 Dezinformácie ako spoločenský problém
- 5 Vnímanie ohrozenia bezpečnosti SR dezinformáciami
- 6 Názory na obmedzenie dezinformačných médií štátom
 - 7 Dezinformácie, ktoré populáciu zaujali
- 8 Vnímanie spoločensko-politickej situácie

1 Základné parametre

Názov výskumu:	CEDMO Trends
Termín hlavného zberu dát:	1. vlna: 31. 8. – 8. 9. 2023, 2. vlna: 22. 9. – 1. 10. 2023
Cieľová skupina:	reprezentatívna populácia 16+
Spôsob výberu respondentov a respondentiek:	kvótny výber
Nastavenie kvót:	podľa Štatistického úradu SR
Sledované kvóty:	pohlavie, vek, vzdelanie kraj, veľkosť miesta bydliska, používanie internetu
Metóda zberu:	CAWI
Celková vzorka:	4476 (1. a 2. vlna)

1.1 Špecifikácia výskumu

Cieľom dlhodobého výskumu realizovaného na Slovensku je sledovať postoje a názory populácie k rôznym spoločenským témam, zameraných predovšetkým na dezinformácie a hoaxy, informačné poruchy, či hodnotenie demokracie na Slovensku. Dlhodobý výskum sa zameriava aj na mapovanie vývoja týchto trendov.

Zadávatel'om výskumu je medzinárodné multidisciplinárne výskumné pracovisko CEDMO (Central European Digital Media Observatory), ktoré vedie Karlova univerzita (ČR) a dodávatel'om je spoločnosť IPSOS. Vedúci výskumného tímu za CEDMO je Václav Moravec, vedúci výskumného tímu za IPSOS je Michal Kormaňák.

Dotazník k výskumu bol navrhnutý zadávatel'om a konzultovaný s dodávatel'om, pričom jeho konečná verzia bola pripravená v spolupráci s dodávatel'om.

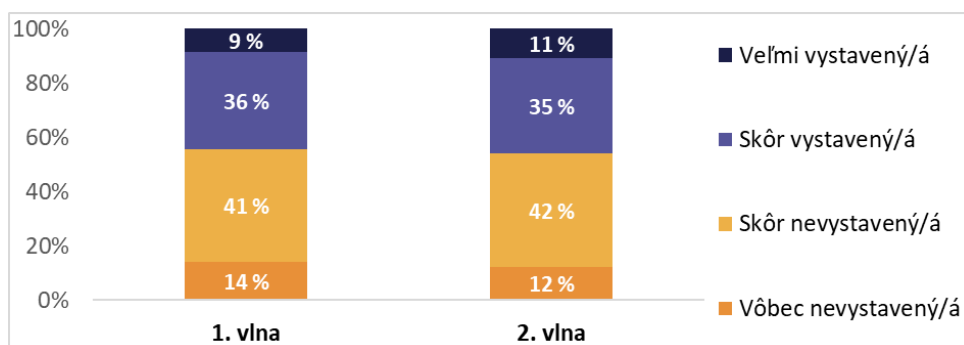
Zber dát prebiehal elektronicky. Výber respondentov a respondentiek zabezpečila spoločnosť IPSOS prostredníctvom online panelu. Respondenti a respondentky boli regrutovaní/é na základe kvótného predpisu schváleného zadávatel'om.

Publikácia vznikla s podporou

2 Vnímanie vystavenia dezinformáciám

Ďalšia časť výskumu sa zameriava na to, do akej miery populácia na Slovensku vníma svoje osobné vystavenie voči nepravdivými informáciami. Viac ako polovica respondentov a respondentiek sa domnieva, že v uplynulom mesiaci neboli vystavení dezinformáciám. Muži v porovnaní so ženami významne častejšie deklarovali, že v uplynulom období boli vystavení dezinformáciám. Rovnaké postoje je možné pozorovať aj v prípade ľudí, ktorí sa z hľadiska politickej orientácie prikláňajú k voľbe politických strán SMER-SD, Republika, SNS, Kotlebovci – ĽS Naše Slovensko, či Aliancie. Naopak, ľudia s nižším vzdelaním vyjadrili významne nižšiu mieru vystavenia. Ukázalo sa tiež, že ľudia, ktorí deklarovali vyššiu nespokojnosť s fungovaním demokracie na Slovensku pociťujú subjektívne vyššiu mieru vystavenia dezinformáciami.

3 Frekvencia vystavenia a zdroje informácií

Nepravdivé informácie sa k ľuďom najčastejšie dostávajú prostredníctvom diskusií, či statusov na sociálnych sieťach. Pomerne často boli zastúpené aj diskusie pod článkami na webových stránkach, ale aj samotné články na webových portáloch. Naopak, menej často prichádzali respondenti a respondentky do kontaktu s hromadnými reťazovými e-mailmi, či ústnym podaním od rodinných príslušníkov/príslušníčok, alebo kolegov/kolegyň v práci.

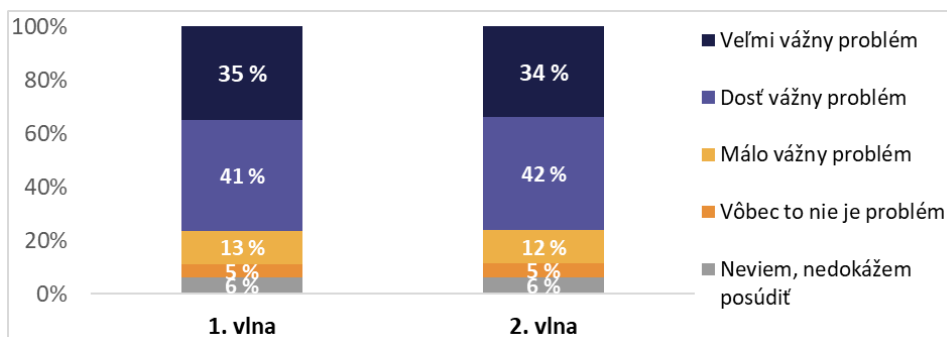
Graf 2 - FREKVENCIA NEPRAVDIVÝCH ALEBO MANIPULATÍVNYCH INFORMÁCIÍ

4 Dezinformácie ako spoločenský problém

Prevažná väčšina populácie považuje šírenie dezinformácií za vážny spoločenský problém. V porovnaní s celou populáciou vyjadrili mladí ľudia vo veku 16 – 24 rokov a vyšším príjmom domácnosti významne častejšie obavy o šírenie nepravdivých informácií na internete. Rovnaký príklon k tejto problematike deklarovali aj voliči a voličky Zuzany Čaputovej a politických strán so stredovou alebo pravicovou orientáciou na osi politického spektra (SaS, Progresívne Slovensko, OĽANO, Demokrati).

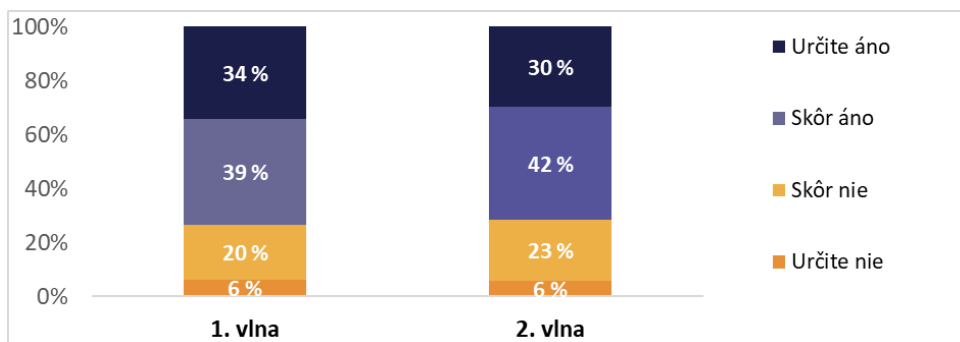
Významne menej často hodnotili dezinformácie ako problém respondenti a respondentky s nižším vzdelaním, nezamestnaní/é a voliči/ky politických strán s ľavicovo-konzervatívnym príklonom (SMER-SD, Republika, SNS). Ako ďalšie významné diferencujúce faktory sa ukázali aj subjektívne hodnotenie fungovania demokracie, či sebazaradenie v liberálno-konzervatívnom a ľavicovo-pravicovom spektre.

Signifikantne vyššiu vážnosť dezinformáciám pripisujú ľudia, ktorí sú spokojnejší s fungovaním demokracie na Slovensku, prikláňajú sa liberálnym hodnotám a pravicovej orientácii.

5 Vnímanie ohrozenia bezpečnosti SR dezinformáciami

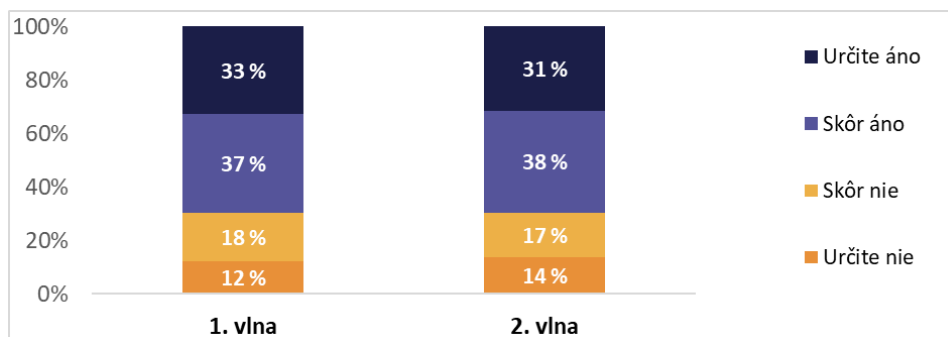
Prevažná väčšina Sloveniek a Slovákov si myslí, že šírenie nepravdivých informácií ohrozuje bezpečnosť Slovenska. Ohrozenie významne častejšie pociťujú ženy než muži. Rovnako mladší ľudia do 24 rokov, z menších miest do 1000 obyvateľov a ľudia pochádzajúci z Prešovského kraja častejšie vnímajú dezinformácie ako hrozbu. Pocit ohrozenia súvisí aj s politickou preferenciou. Tí respondenti a respondentky, ktorí v roku 2019 volili Zuzanu Čaputovú, pociťujú vyššie obavy o bezpečnosť Slovenska v súvislosti so šírením dezinformácií. Naopak, u ľudí preferujúcich voľbu SMERU, Republiky a SNS je pocit ohrozenia významne nižší. Dezinformácie ako hrozbu vnímajú častejšie aj respondenti respondentky spokojní s demokraciou na Slovensku. To isté platí aj u ľudí, ktorí sa identifikujú častejšie ako liberáli a prikláňajú sa k pravicovým politickým hodnotám.

6 Názory na obmedzenie dezinformačných médií štátom

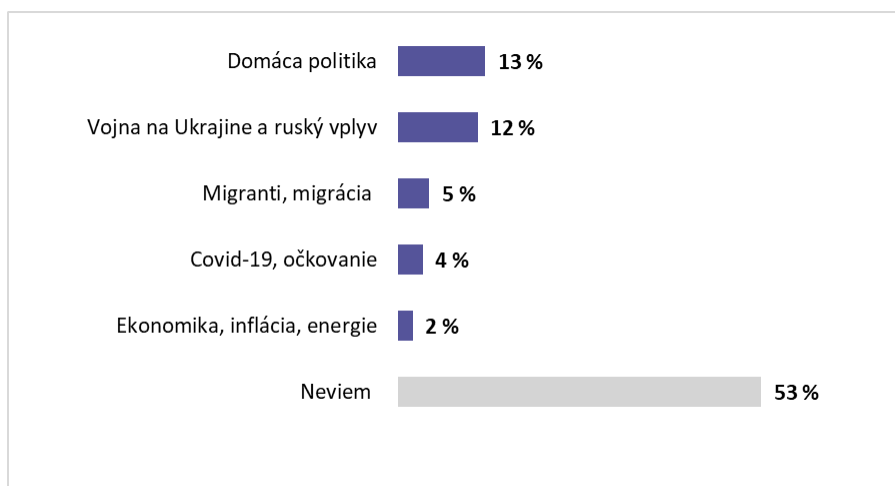
S obmedzením dezinformačných médií by súhlasila väčšina populácie, častejšie však ženy, než muži. Mladšie ročníky (16 – 44 rokov) sú signifikantne častejšie naklonení k tomuto opatreniu. S pribúdajúcim vekom však ochota akceptovať toto obmedzenie kontinuálne klesá. Obmedzenie dezinformačných médií by častejšie uvítali aj ľudia s nižším vzdelaním. V súvislosti s politickou preferenciou sa názory populácie na túto tému rozchádzajú takmer identicky, ako v predchádzajúcich otázkach. Podporu zásahov štátu významne častejšie vyjadrili voliči a voličky politických strán hlásiacich sa k európskym demokratickým hodnotám (SaS, Progresívne Slovensko, Sme rodina, OĽANO, Demokrati, Maďarské fórum), ale aj nevoliči a nevoličky.

Názorové rozdelenie spoločnosti je možné pozorovať aj z hľadiska politicko-hodnotového spektra. Nižšia miera súhlasu s obmedzením dezinformačných médií súvisí častejšie s konzervatívnymi hodnotami a sebaidentifikáciou s ľavicovými politickými hodnotami, nevyvímajúc nižšiu mieru spokojnosť s demokraciou na Slovensku

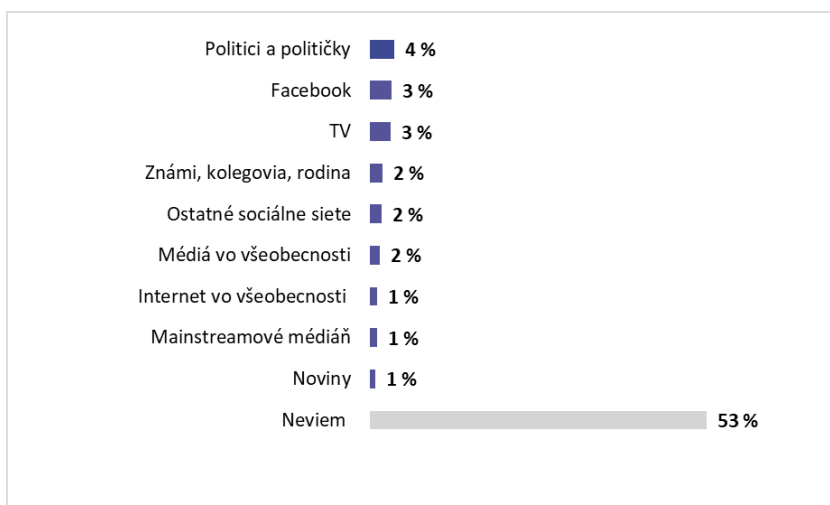

7 Dezinformácie, ktoré populáciu zaujali

Viac ako polovica opýtaných si spontánne nedokázala spomenúť na konkrétnu nepravdivú informáciu, ktorú v uplynulom mesiaci zachytila. Tí ľudia, ktorí si spomenuli, najčastejšie uvádzali správy z oblasti domácej politiky, alebo vojnu na Ukrajine. Tieto témy častejšie rezonovali medzi mužmi. Vo všeobecnosti sa však s dezinformáciami častejšie stretávali staršie ročníky nad 55 rokov. Domáca politika významne častejšie zaznievala aj u ľudí s vysokoškolským vzdelaním a pochádzajúcich z Bratislavského kraja.

Zdroje dezinformácií, ktoré populácia uvádzala boli veľmi rôznorodé, všeobecné a jednoznačne v nich nedominovalo žiadne médium. Podľa respondentov a respondentiek dezinformácie najčastejšie pochádzali od politických osobností (4 %), z Facebooku (3 %), či televízie (3 %). Aj v tomto prípade však až 53 % nevedelo určiť, z akého zdroja pochádzali zachytené správy.

8 Vnímanie spoločensko-politickej situácie

Zdroj 6 z 10 opýtaných sa stotožňuje s názorom, že naša spoločnosť sa musí zlepšovať postupnými reformami. Na druhej strane, radikálne riešenia na zmenu by preferovala približne štvrtina populácie. Zvyšných 13 % si myslí, že naša spoločnosť nepotrebuje zásadné zmeny, ale je potrebné zakročiť len voči tým, ktorí sa pokúšajú o radikálne zmeny v spoločnosti. Postupné riešenia podporujú najmä najmladšie a najstaršie ročníky (16-24 a nad 65 rokov), vysokoškolsky vzdelaní a ľudia z väčších miest nad 100 tis. obyv. Naopak, radikálne riešenia preferujú častejšie ľudia vo veku 35-44 rokov, nezamestnaní, s nižším vzdelaním a príjmom domácnosti a tí, ktorí sa na osi politického spektra prikláňajú k voľbe SMERU, Republiky, či ĽSNS.

Pri hodnotení spoločensko-politickej situácie v slovenskej spoločnosti prevláda názorový skepticizmus a vysoká nedôvera voči politickým osobnostiam. Prevažná väčšina Sloveniek a Slovákov si myslí, že väčšia politikov a političiek je skorumpovaná a že nepočúva názory bežných ľudí. K podpore tohto postoja prispieva skutočnosť, že viac ako polovica respondentov a respondentiek sa domnieva, že je jedno, kto vyhrá voľby, situácia sa aj tak príliš nezmení. Vysokú mieru nedôvery ľudia prejavili aj voči súdnemu systému. Väčšina opýtaných neverí v spravodlivosť súdneho systému na Slovensku. S výrokom, že väčšina ľudí má dobré šance zlepšiť svoju životnú úroveň súhlasí len necelá tretina opýtaných.

Vyššia miera skepticizmu súvisí do veľkej miery s nespokojnosťou fungovania demokratického systému na Slovensku, preto nespokojní respondenti a respondentky častejšie volia radikálne riešenia na zmenu v spoločnosti. Táto skupina ľudí sa tiež častejšie považuje za konzervatívne zmyšľajúcich a na osi politických hodnôt deklaruje príklon k ľavicu.